

Зьмест

Слова да беларускага чыгтача	14
Ад аўтараў.....	16
Разьдзел I. Беларусь у сярэдзіне XVIII стагодзьдзя	18
Краіна і людзі	18
Сацыяльная структура	19
Гаспадарка.....	21
Раньняе Асьветніцтва	22
Кіраваньне Аўгуста III	23
Разьдзел II. Палітычная дэстабілізацыя.....	24
Сямігадовая вайна	24
Рэформа і пераварот у Расеі.....	24
Барацьба за польскі трон	25
Рэформы Кацярыны II і Станіслава Аўгуста	25
Дысыдэнцкая справа.....	27
Барская канфэдэрацыя	27
Першы падзел Рэчы Паспалітай	28
Разьдзел III. Беларусь паміж падзеламі	30
Прыняцьце расейцамі ўлады над анэксаванымі землямі	30
Інтэграцыя Рэчы Паспалітай	30
Міжканфэсійныя адносіны на землях, далучаных да Расеі	31
Справы ўніятаў і праваслаўных у Рэчы Паспалітай.....	32
Адукацыя	34
Гаспадарка.....	36
Разьдзел IV. Часы вялікіх рэформаў і чарговых падзелаў	38
Рэформы Вялікага сойму	38
Канстытуцыя 3 траўня.....	38
Таргавіцкая канфэдэрацыя	39
Другі падзел	40
Паўстаньне Касьцюшкі	41
Трэці падзел Рэчы Паспалітай	43
Культура разьвітага Асьветніцтва	44
Разьдзел V. Пад шум напалеонаўскіх войнаў	47
Пад прускім і аўстрыйскім панаваньнем	47
Цараваньне Паўла I	48
Адбудова Польшчы ў Беларусі.....	48
Беластоцкая вобласць.....	49
Літоўская і беларуская карта.....	51
Вайна 1812 г. Францускае наступленьне	52
Уладкаваньне Літвы і Беларусі.....	53
Адступленьне Напалеона.....	54
Венскі кангрэс	55

Разьдзел VI. Гаспадарка ў пяцідзесяцігодзьдзе пасля Вялікай вайны	56
Ваенныя страты	56
Сельская гаспадарка	56
Прамысловасьць	58
Гарады	59
Агульны стан гаспадаркі	60
Разьдзел VII. Асьвета ў 1-й палове XIX ст. — ад палянізацыі да русіфікацыі	62
Куратар Чартарыскі	62
Віленскі ўнівэрсытэт	62
Беларускі акадэмічны гурток	63
Полацкая акадэмія	63
Паступовая ліквідацыя Віленскага ўнівэрсытэту	64
Першая сельскагаспадарчая вышэйшая школа	64
Сярэдняя адукацыя. Школьная структура і праграмы навучаньня	65
Дэпалянізацыя і русіфікацыя адукацыі	66
Парафіяльныя школы	67
Нацыянальная праблема	68
Дэпалянізацыя пачатковай адукацыі	69
Навучаньне габрэйскіх дзяцей	69
Уніяцкія парафіяльныя школы на Беласточчыне	70
Прычыны адукацыйнай адсталасці	70
Разьдзел VIII. Культура Беларусі ў першыя дзесяцігодзьдзі XIX ст.	71
Аматары славянскай культуры	71
Пачаткі беларусазнаўства	72
Заняпад беларускага пісьменства	73
Гістарычныя навукі	75
Музыка	76
Разьдзел IX. Зьмены сацыяльнай структуры	77
Разбор шляхты	77
Высяленьне габрэйў зь вёсак у гарады	77
Спробы паляпшэньня становішча сялян	79
Сялянская рэформа ў дзяржаўных уладаньнях	80
Адміністрацыйныя зьмены	80
Разьдзел X. Скасаваньне Берасьцейскай уніі	82
Барацьба сьвецкага духавенства з ордэнам базыльянаў	82
Пірава перамога “белых”	83
Падрыхтоўка да скасаваньня уніі	83
Аб’яднаньне ўніяцкай царквы з Праваслаўнай	85
Разьдзел XI. Паўстанцы, рэвалюцыянэры і кансьпіратары	86
Патаемныя таварыствы	86
Паўстаньне 1831 году	87
Рэпрэсіі пасля паўстаньня	88

Падпольны рух пасья паўстаньня 1831 г.....	89
“Вясна народаў” у Беларусі.....	90
Разьдзел XII. Паміж польскай і расейскай культурамі.....	93
Этналёгія: навука і палітыка.....	93
Новая роля літаратуры.....	93
Віленскі працэс літаратараў.....	95
Нацыянальная музыка.....	95
Выяўленчае мастацтва.....	96
Разьдзел XIII. Лібэральны пачатак цараваньня Аляксандра II.....	97
Крымская вайна.....	97
Пасьлясевастопальская вясна.....	97
Росквіт беларускай літаратуры.....	97
Пераварот у гістарычнай навуцы.....	100
Скасаваньне прыгону.....	100
Разьдзел XIV Паўстаньне 1863 г.....	101
Ажыўленьне незалежніцкіх настрояў у Царстве Польскім, Літве і Беларусі.....	101
Стаўленьне расейскіх уладаў да беларускай праблемы.....	102
Паўстаньне.....	103
Разьдзел XV. Дваццацігодзьдзе пасья вялікага ўзрушэньня.....	109
Кіраваньне пры надзвычайным становішчы.....	109
Вёска і маёнтак пасья сялянскай рэформы.....	109
Адукацыя у 1860—1880 гг.	110
Разьдзел XVI. Новы гаспадарчы краявід.....	114
Транспарт і камунікацыі.....	114
Новыя зьявы ў прамысловасьці.....	114
Устойлівасьць да ўсясьветнага крызісу.....	115
Гарады.....	117
Глыбокія зьмены ў сельскай таварнай гаспадарцы.....	117
Сялянская гаспадарка на парозе рынку.....	119
Паскарэньне зьменаў у пачатку XX ст.	120
Рэформа Стальпіна.....	120
Эміграцыя.....	121
Капітал.....	122
Гандаль.....	123
Разьдзел XVII. Палітычнае і інтэлектуальнае жыцьцё пад канец XIX ст.....	124
Стагнацыя палітычнага жыцьця.....	124
Першыя народнікі.....	124
Беларуская фракцыя “Народнай волі”.....	125
Студэнцкія і вучнёўскія гурткі.....	126
Сацыялісты.....	127
Сіяністы.....	128
Адукацыя на мяжы XIX—XX ст.ст.....	128
Лібэральная беларуская інтэлігенцыя.....	131

Новае пакаленне ў беларускай літаратуры	132
Літаратура на іншых мовах.....	132
Музыка і выяўленчае мастацтва.....	133
Тэатар і кінэматограф.....	133
Разьдзел XVIII. Беларускія землі ў 1900—1915 гг.....	134
Беларускае насельніцтва ў пачатку XX ст.	134
Узьнікненьне беларускіх палітычных структураў	135
Спрэчкі наконт аграрнага пытаньня.....	135
Беларускі рух падчас рэвалюцыі 1905—1907 гг.	136
Арганічная праца.....	137
Расейская і польская рэакцыя на беларускае нацыянальнае адраджэньне	139
Разьдзел XIX. Першая ўсясьветная вайна ў Беларусі.....	141
У прыфрантавай зоне.....	141
Беларускае таварыства дапамогі ахвярам вайны.....	142
Бежанства	142
Пад нямецкай акупацыяй.....	143
На ўсход ад лініі фронту	145
Беларускі нацыянальны камітэт	146
Вялікая беларуская рада	147
Праблема беларускага войска	148
Бальшавіцкі пераварот у Беларусі	148
Разьдзел XX. Беларуская Народная Рэспубліка	150
I Усебеларускі зьезд.....	150
Двоеўладзьдзе ў Менску	151
Перамовы ў Берасьці, змаганьне ў Менску	151
Паварот да незалежнасьці.....	152
Абвяшчэньне незалежнасьці Беларусі	153
Барацьба за міжнароднае прызнаньне БНР	155
Разьдзел XXI. Беларуская савецкая дзяржаўнасьць	157
Бальшавіцкая стратэгія	157
Узьнікненьне Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі ...	157
Часовы рэвалюцыйны рабоча-сялянскі ўрад Беларусі.....	158
Савецкая Сацыялістычная Рэспубліка Літвы і Беларусі.....	158
Бальшавіцкае панаваньне.....	158
Разьдзел XXII. Польска-савецкая вайна. Падзел Беларусі.....	160
Абцяганьні польскіх правадыроў і беларускія чаканьні.....	160
Мірныя прапановы бальшавікоў	160
Польская палітыка ў Беларусі (1919—1920 гг.).....	161
Беларускія палітыкі і польскае панаваньне.....	162
БССР другі раз	164
Беларускі палітычны камітэт і генэрал Булак-Балаховіч	164
Случкае паўстаньне.....	165
“Зялёны дуб”	166
Беларусы і “бунт” Жалігоўскага	167
Беларуска-літоўскі саюз	167

Рыская дамова. Падзел Беларусі	167
Разьдзел XXIII. Савецкая Беларусь (1921—1939)	169
Насельніцтва і тэрыторыя. Юрыдычны статус рэспублікі	169
Грамадзкі і палітычны лад	171
Ліквідацыя некамуністычных палітычных арганізацыяў	171
Гаспадарка Беларусі ў пэрыяд НЭПу	172
Разьвіццё сельскай гаспадаркі	173
Беларусізацыя грамадзкага жыцця	175
Зьмена арыентацыі эміграцыйных палітыкаў	177
Ідэялігічныя падставы расправы зь беларускім рухам	178
Барацьба з “нацыянал-дэмакратызмам”	179
“Саюз вызваленьня Беларусі”	180
Русіфікацыя	181
Індустрыялізацыя	181
Рабочая кляса — апірышча сацыялізму	182
Сяляне — галоўны вораг савецкай улады	182
Калектывізацыя 1930 г.	183
“Закон аб пяці каласках”	184
Вынікі калектывізацыі	185
Юрыдычныя падставы сталінскага генацыду	186
Курапаты	186
Разьдзел XXIV. Беларусы ў міжваеннай Польшчы	188
Грамадзтва — сацыяльная і прафэсійная структура.	
Сацыяльнае становішча	188
Вёска і аграрная праблема	189
Польская палітыка на землях, населеных беларусамі	190
Лягер паразуменьня з палякамі	191
Беларускі эміграцыйны ўрад і антыпольскі партызанскі рух	192
Заняпад беларускага ўзброенага супраціву	195
Корпус аховы памежжа	195
Спробы рэформаў	196
Справа беларускамоўнай асьветы	196
Заходняя Беларусь у палітыцы Камінтэрну	196
Беларусы і парлямэнцкія выбары 1922 г.	197
Беларускі пасольскі клюб і барацьба за культурную аўтаномію	197
Грамадоўская рэвалюцыя	199
Ліквідацыя Грамады	200
“Змаганьне”	200
Беларускі інстытут гаспадаркі і культуры	201
Беларуская хрысьціянская дэмакратыя	201
Праваслаўная хрысьціянская дэмакратыя	203
Цэнтрасаюз	203
Беларускі нацыянал-сацыялістычны рух	204
Камуністычная партыя Заходняй Беларусі	204
Санацыйны лягер і беларуская праблема	205
Становішча Праваслаўнай царквы	208
Разьдзел XXV. БССР у 1939—1941 гг.	210
Узьяднаньне пад савецкай уладай	210

Трыюмфальныя брамы.....	211
Камуністычны рух і антыпольскія дывэрсіі.....	212
Рэвалюцыйныя сялянскія камітэты.....	213
Народны сход Заходняй Беларусі.....	214
Баянс тэрытарыяльных зьменаў.....	216
Станаўленьне савецкай сыстэмы ўлады.....	217
Эканамічная палітыка.....	218
Калектывізацыя ў Заходняй Беларусі.....	219
Пралетарызацыя гандлю і рамяства.....	220
Адукацыйная палітыка.....	220
Культурная актывізацыя грамадства.....	222
Канфэсійная палітыка.....	223
“Ворагі народу”.....	225
Дэпартацыі.....	226
Разьдзел XXVI. Нямецкая акупацыя ў Беларусі.....	228
Адступленьне Чырвонай Арміі.....	228
Дырэктывы савецкага камандаваньня.....	228
Эвакуацыя людзей і маёмасьці. Стратэгія спаленай зямлі.....	229
Нямецкая палітыка ў дачыненні да цывільнага насельніцтва і ваеннапалонных.....	231
Настроі насельніцтва. Адносіны палякаў і беларусаў да акупантаў.....	233
Паліцыя і цывільная адміністрацыя.....	235
Ідэя нямецка–беларускага саюзу.....	236
Канцэпцыя Вацлава Іваноўскага.....	237
Супярэчнасьць беларускіх, савецкіх і польскіх інтарэсаў.....	238
Вынішчэньне нацыянальнай эліты.....	238
Канцэнтрацыйныя лягеры для цывільных асобаў.....	239
Беларусы ў нямецкай адміністрацыі.....	239
Падзел беларускіх земляў.....	239
Генэральны плян “Ост”.....	240
Канцэпцыя нямецкай акупацыйнай палітыкі Вільгельма Кубэ.....	241
Вынішчэньне габрэяў.....	242
Беластоцкая акруга.....	243
Калябаранцкія фармаваньні.....	244
Беларуская народная самапомач.....	244
Беларуская самаахова.....	245
Пацыфікацыі.....	246
Савецкі партызанскі рух.....	247
Савецка–беларускі канфлікт.....	249
Партызанскія рэспублікі.....	249
Армія Краёва ў Беларусі.....	250
Савецка–польскі канфлікт.....	250
Беларуска–польскі канфлікт.....	251
Саюз беларускай моладзі.....	252
Беларуская рада даверу.....	252
Польска–нямецкае паразуменьне.....	253
Беларуская Цэнтральная Рада.....	253
Беларуская Краёвая Абарона.....	254
II Усебеларускі кангрэс.....	254
Ваенныя страты.....	255

Разьдзел XXVII. БССР у 1944—1956 гг.....	257
Карэктаваньне межаў.....	257
Перасяленьні.....	257
Стан гаспадаркі.....	258
Вяртаньне вывезенай маёмасьці з Расеі.....	259
На фронце змаганьня за выкананьне пляну.....	259
Сацыялістычнае спабодніцтва ў працы.....	260
Вёска бяз коней і трактараў.....	261
Калектывізацыя Заходняй Беларусі.....	261
Перавыхаваньне грамадзтва.....	263
Пасьляваенны антыкамуністычны супраціў.....	265
Чысткі ў апаратах улады.....	266
Выбары і прапаганда.....	267
Беларуская культура пасляваеннага сталінізму.....	267
Асьвета.....	269

Разьдзел XXVIII. Беларуская нацыянальная меншасьць у Польшчы ў 1944—1955 гг.....	271
Колькасьць і разьмяшчэньне беларусаў у Польшчы.....	271
Беларусы і камуністычная ўлада.....	271
Узьнікненьне беларускай асьветы.....	272
Перасяленьні беларусаў у БССР.....	274
Пасьляваенны польска-беларускі канфлікт.....	274
Пабудова этнічна аднароднай дзяржавы на Беласточчыне.....	276
Зьмена нацыянальнай палітыкі.....	277
Калектывізацыя ўсходняй Беласточчыны.....	278
Беларусы Беласточчыны і палітыка-эканамічныя зьмены эпохі сталінізму.....	279

Разьдзел XXIX. Беларусь у першых шэрагах будаўнікоў камунізму ў 1956—1990 гг.....	281
Рэфармаваньне сталінізму.....	281
Эпоха Мазурава.....	282
Будаўніцтва цяжкой прамысловасьці.....	283
Дабрабыт эпохі Машэрава.....	285
Спусьтаньне навакольнага асяродзьдзя.....	289
Пачатак эканамічнага крызісу.....	289
Вынікі катастрофы ў Чарнобылі.....	290
Саветызацыя грамадзтва.....	292
Літаратура.....	293
Выяўленчае мастацтва.....	295

Разьдзел XXX. Беларускае нацыянальнае жыцьцё ў Польшчы ў 1955—1989 гг.....	296
Адліга 1956 г. на Беласточчыне.....	296
Узьнікненьне Беларускага грамадзка-культурнага таварыства.....	296
Дэкалектывізацыя.....	297
Беларусы і выбары ў Сойм ПНР 1957 г.....	298
Камісія па нацыянальных справах.....	298
Разьвіцьцё культуры ў 1960-я гг.....	299
Грамадзка-палітычнае жыцьцё ў 1960-я і 1970-я гг.....	300

Становішча беларускага школьніцтва	301
Інвэстыцыйная палітыка на Беласточчыне	302
Нацыянальная сьведомасьць беларускага насельніцтва.....	303
Стаўленьне беларусаў да “Салідарнасьці” і ваеннага становішча ...	305
Спробы арганізацыі нацыянальнага жыцця ў 1980–я гг.	306
Беларускае аб’яднаньне студэнтаў.....	307
Беларускае незалежнае выдавецтва.....	308
Разьдзел XXXI. Народзіны сувэрэннай беларускай дзяржавы	310
“Перабудова” ў Беларусі.....	310
Пахаваньні ў Курапатах	311
Беларускі Народны Фронт	312
Стаўленьне прапаганды і грамадства да нацыянальнага адраджэньня	313
Устаноўчы зьезд БНФ	314
КПБ і нацыянальнае пытаньне	315
Закон аб мовах	315
Выбары ў Вярхоўны Савет у 1990 г.....	317
Дэкларацыя аб сувэрэнітэце БССР	318
Новыя партыі і палітычныя арганізацыі	318
Справа стварэньня беларускага войска	321
Беларускія палітыкі і спроба перавароту ў Маскве	322
Абвяшчэньне незалежнасьці	322
Панаваньне намэнклятуры	323
Спрэчкі вакол прыналежнасьці да СНД	324
Спробы роспуску Вярхоўнага Савету	325
Канстытуцыя аб прэзыдэнцкай уладзе	325
Вайсковая палітыка прэм’ера Кебіча	325
Спрэчкі вакол праблемы інтэграцыі з Расеяй.....	327
“Вясна–94”	328
Мечыслаў Грыб — старшыня беларускага парлямэнту.....	328
“Змова дэмакратаў”	329
Прэзыдэнцкія выбары.....	330
Разьдзел XXXII. Першыя гады прэзыдэнцтва Лукашэнкі	332
Пабудова новага апарату ўлады	332
Крах эканомікі.....	332
Абмежаваньне свабоды слова.....	334
Нарастаньне аўтарытарных тэндэнцыяў	334
Рэфэрэндум і парлямэнцкія выбары 1995 г.....	335
Кіраваньне пры дапамозе ўказаў.....	336
Расклад сілаў на беларускай палітычнай сцэне.....	336
Сфармаваньне парлямэнту.....	337
Канфлікт паміж Лукашэнкам і Вярхоўным Саветам	337
Бурлівая вясна 1996 г.	339
Новыя людзі ва ўладзе	340
Канстытуцыйны рэфэрэндум.....	340
Нацыянальны сход	343
Курс на інтэграцыю з Расеяй	343
Пытаньне легітымных паўнамоцтваў Лукашэнкі	345

Рэспубліка Беларусь на мяжы XX і XXI ст.	345
Зьнешняя палітыка	352
Разьдзел XXXIII. Інтэграцыя з Расеяй і ўздым эканомікі	357
Разьдзел XXXIV. Адыход ад палітыкі інтэграцыі	365
Прэзыдэнцкія выбары 2001 г.	365
«Газавыя войны»	372
Выбары 2020 г. Беларусь на шахматнай дошцы геапалітычнай гульні	378
Разьдзел XXXV. Галоўныя напрамкі зьнешняй палітыкі.....	385
За і супраць інтэграцыі з Расеяй	385
Стасункі з Польшчай.....	386
Стасункі з Украінай	395
Стасункі зь Літвой	405
Адносіны з Эўрапейскім Зьвязам.....	414
Супрацоўніцтва з Кітайскай Народнай Рэспублікай	425
Разьдзел XXXVI. Беларусы ў III Польскай Рэспубліцы.....	435
Беларускі клюб.....	435
Парлямэнцкія выбары 1989 г.....	435
Беларускае дэмакратычнае аб’яднаньне	436
Нацыянальнае жыцьцё ў III Польскай Рэспубліцы	437
Падсумаваньне.....	442
Бібліяграфія	445